

Liitto vaikuttajana

Lahti 29.8.2008, Yrjö
Mattila

Liitto vaikuttajana I

- Kansalaisjärjestöjen perustehtävänä on tarjota jäsenilleen sosiaalisia kontakteja ja kokemusta kuulumisesta johonkin yhteisöön
- Järjestöt syntyvät vapaan kansalaistoiminnan tuloksena, kun samantyyppisiä elämäntilanteita tai ongelmia kohdanneet kansalaiset liittyvät yhteen
- Yksi järjestön tärkeä tehtävä on kertoa jäsentensä erityispiirteistä muille ja saada ne yhteiskunnassa huomioon otetuiksi sekä hyväksytyiksi
- Omaishoitoliito ja jäsenyhdistykset ovat tyypillinen esimerkki sosiaali- ja terveysalalla toimivasta kansalaisjärjestöstä

Liitto vaikuttajana II

- Suomessa Omaishoitajaliiton ja jäsenyhdistysten tehtäviin kuuluvat edellä mainitut sosiaali- ja terveysalan kansalaisjärjestön tehtävät
- Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry ja sen paikallisyhdistykset on kansalaisjärjestö, joka pyrkii edistämään omaishoitajien etuja sekä lainsäädännössä että paikallisella tasolla
- Sosiaali- ja terveysalalla toimii Suomessa paljon vammais- ja potilasjärjestöjä
- Kaikki pyrkivät edistämään jäsentensä hoitoa ja etuja sekä ennalta ehkäisemään sairauksia (esimerkiksi syöpäyhdistykset, Invalidiliitto, Alzheimer –yhdistykset, sydänyhdistykset jne.)
- Jokainen sosiaali- ja terveysalan järjestö on tärkeä oman jäsenistönsä edunvalvoja ja vertaistuen antaja.

Liitto vaikuttajana III

- Vaikuttaminen ja edunvalvonta ovat tärkeitä erityisesti silloin, kun järjestö edustaa pieniä tai asemaltaan heikkoja ryhmiä puolustaen niiden tarpeita (tyypillinen esimerkki ovat omaishoitajat, vammaiset, yksinhuoltajat jne.)
- Vaikuttamis- ja edunvalvontatyön myötä järjestöistä kehittyi edustamiensa väestöryhmien ja ongelmien asiantuntijoita.
- Asiantuntijuus ja osaaminen ovat vaikuttamisen edellytyksiä ja toiminnan laatutekijä
- Asiantuntijuuden lisääntyessä järjestön painoarvo jäsentensä etujen ajajana kasvaa
- Samoin jäsenistön luottamus
- Suomessa Omaishoitajaliiton ja sen jäsenjärjestöjen 16 vuotta jatkunut työ on saavuttanut jäsenistön luottamuksen.

Liitto vaikuttajana IV

- Järjestöä tarvitaan, koska omaishoidon tuki on Suomessa kunnallinen sosiaalipalvelu ja tuen taso on riippuvainen kunnanvaltuuston omaishoidon tukeen myöntämästä määrärahasta. Valtio vain avustaa kuntia sosiaalipalvelujen järjestämisessä.
- Vuoden 1993 valtiosuusuudistus lähti siitä, että kunnilla on suuri vapaus toteuttaa sosiaali- ja terveystalveluja ja kansalaisjärjestöjen tehtävänä on painostaa paikallisesti kunnan päättäjiä panostamaan sosiaaliturvaan ja – palveluihin. Valtio maksaa valtionavut kokonaisuutena ilman ehtoja ja perusturvalautakuntakin lakkautettiin.
- Läänit Suomessa ohjaavat ja valvovat kuntia sosiaalihuollon toimeenpanossa. Käytännössä valvonta ei toimi hyvin, koska kunnat ovat hyvin itsenäisiä Suomessa. Miten vuonna 2010, kun lääninhallitukset on päätetty lopettaa?
- Kunta voi toteuttaa sosiaalihuollon palvelut joko omalla henkilökunnallaan tai ostamalla palvelut yksityiseltä palvelun tuottajalta
- Myös kansalaisjärjestöt voivat tuottaa kunnallisia palveluja ja viime aikoina kunnat ovat alkaneet yhä enemmän ostaa palveluja järjestöiltä. Ei kuitenkaan vielä ajankohtaista Omaishoitajaliitossa.

Liitto vaikuttajana V

- Liitto keskittyy valtakunnalliseen vaikuttamiseen ja paikallisyhdistykset kunnan/kaupungin viranomaisiin omaishoidon tuen toteuttamisessa.
- Paikallisyhdistykset ovat yhteydessä kunnan poliitikkoihin sekä siinä vaiheessa, kun kunnan talousarvio hyväksytään sekä silloin, kun kunnan sosiaalilautakunta päättää omaishoidon tuen ehdoista kunnassa.
- Paikallisyhdistyksen ja kunnan sosiaaliviranomaisten jatkuva yhteydenpito on tärkeää omaishoitajien etujen ajamiseksi.
- Yhteisissä tapaamisissa tuodaan esiin tulkintaongelmia ja epäkohtia sekä pyritään saamaan viranomaiset parantamaan käytäntöjään omaishoidon tuen toteutuksessa
- Aina ei päästä hyvään ratkaisuun yhteistoiminnallakaan ja tuloksena voi olla omaishoitajille huonoja sosiaaliviranomaisten ratkaisuja.
- Liitto ja paikallisyhdistykset avustavat jäseniään myös tekemään valituksia hallinto-oikeuteen omaishoitoa koskevista päätöksistä

Liitto vaikuttajana VI

- **Omaishoidon kehittäminen on vielä kesken Suomessa ja liitolla ja omaishoitajajärjestöllä on vielä paljon tehtävää:**
- Yksi suurimpia ongelmia on se, että työhönsä sidotulla omaishoitajalla on lain mukaan oikeus kolmeen vapaapäivään, mutta omaishoitajat eivät pysty niitä pitämään, koska sopivia sijaishoitopaikkoja ei ole
- Monesti ainoa oikea tapa on saada luotettava henkilö kotiin lomittamaan omaishoitajaa vapaapäivän ajaksi, johon kunnat eivät kuitenkaan aina suostu
- Omaishoitajalla tulisi myös olla mahdollisuus lyhyempiin virkistysvapaisiin
- Kukaan ei voi olla pitkiä aikoja sidottuna kotiin ja hoitotyöhön.

Liitto vaikuttajana VII

- Monet omaishoitajat haluaisivat kerätä vapaapäivänsä pidemmäksi lomaksi ja pitää ne yhtä aikaa. Tähän vaaditaan nykyisin kunnan suostumus
- Ongelma on myös se, että Suomessa vain pieni osa omaishoitajista on ns. virallisia omaishoitajia, jotka sopimuksen perusteella saavat kaupungilta/kunnalta palkkiota ja jotka ovat oikeutettuja vapaapäiviin
- Suurin osa hoitaa epävirallisesti eivätkä saa palkkiota tai vapaapäiviä
- Erityisesti työssä käyvät omaishoitajat tarvitsevat vapaaehtoisten apua selviytyäkseen hoitotyöstä muun työn ohella
- Lakiin tulisi saada oikeus työstä vapautukseen hoidon mahdollistamiseksi
- Ongelmana on myös omaishoitajapalkkioiden korkea verotus ja kunnan tukipalveluista perimät maksut

Liitto vaikuttajana IX

- **Epäkohtien korjaamiseksi tarvitaan siis lakien muutosta**
- Sosiaali- ja terveysministeriö, valmistelee Suomessa sosiaali- ja terveysministeriö,
- Suomessa Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry pyrkii vaikuttamaan lainsäädäntöön mm. seuraavasti:
- Liitto pitää yhteyttä kansanedustajiin, yrittää vaikuttaa hallitusohjelmaan, tuo kentän epäkotia esiin, on mukana asiantuntijana ministeriön lakeja valmistelevissa työryhmissä, antaa lausuntoja muutosehdotuksista jne.
- Liitto tekee strategiasuunnitelmia vaikuttamis- ja edunvalvontatoiminnasta tuleviksi vuosiksi. Tällä hetkellä suurena haasteena SATA –komitean esitykset ja omaishoidon tuen mahdollinen siirto valtiolle sekä PARAS –hankkeen aiheuttamat alueelliset muutokset omaishoidolle

Liitto vaikuttajana X

- **Esimerkki Omaishoitajat ja Läheiset -Liiton vaikuttamistoiminnasta lainsäädäntöön vuonna 2007:**
- Keväällä 2007 oli eduskuntavaalit.
- **Omaishoitajaliitto vaati tuolloin hallitusohjelmaan mm:**
- Tuen piirissä olevien määrää tulee kasvattaa huomattavasti
- Järjestelmän rahoitus tulee siirtää kunnilta valtion vastattavaksi
- Kuntien omaishoidon tueksi annettavat palvelut (erityisesti kotiin annettavat palvelut) tulee saada maksuttomiksi.
- Omaishoitajien verotusta tulee olennaisesti keventää
- Liiton tavoitteet pyrittiin tiedottamaan tehokkaasti ja monia kanavia käyttäen hallitusneuvottelijoille ja puolueille

Liitto vaikuttajana XII

- Lopputuloksena keväällä 2007 Vanhasen II hallituksen ohjelmaan kirjattiin, että tuen siirtämistä valtiolle **selvitetään**. Muita liiton vaatimuksia ei hallitusohjelmassa mainittu.
- Kun SATA –komitea antaa esityksiään tiedetään mitä ”selvittäminen” tarkoittaa käytännössä
- Liiton on jatkettava työtä poliittisen kiinnostuksen lisäämiseksi omaishoitoon.
- Omaishoito ei Suomessa ole vielä niin suuri poliittinen kysymys, että painetta muutoksiin olisi riittävästi. ”Hyvää juhlapuhetavaraa”
- Liittoa kuitenkin kuullaan uudistuksia valmisteltaessa
- Tulevaisuudessa omaishoidon tuen merkitys ja poliittinen painoarvo väistämättä kasvaa, koska laitoshoidoa Suomessa vähennetään
- **Johtopäätös:** Liiton tulee varautua tuleviin haasteisiin ja jatkaa tehokasta vaikuttamistoimintaansa. Verkostoa poliittisiin päättäjiin on syvennettävä ja tehostettava sekä paikallisella että valtakunnallisella tasolla. Työtä on sekä paikallisyhdistyksille (alueen poliittiset päättäjät) että liitolle (puolueet, eduskunta, ministeriöt jne.)